

## Utbildningsinspektion i Dikanäs skola, Latikberg skola och Nästansjö skola

Förskoleklass

Årskurserna 1–9

### Inledning

Skolverket har granskat verksamheten i Vilhelmina och besökt Dikanäs skola, Latikbergs skola och Nästansjö skola den 6–8 maj 2008. I slutet av denna rapport framgår vilka som varit ansvariga för utbildningsinspektionen.

Inspektionen riktas mot tre huvudområden: **Kunskaper, Normer och värden** samt **Ledning och kvalitetsarbete**. Bedömningarna av kvaliteten och av hur väl verksamheten uppfyller statens krav görs utifrån skollagen, läroplaner och övriga författningar för det offentliga skolväsendet. Information om inspektionen finns i separata material och på Skolverkets webbplats ([www.skolverket.se/Inspektion](http://www.skolverket.se/Inspektion)).

Huvudmannen har ansvar för att de brister som inspektörerna lyfter fram i helhetsbedömningen åtgärdas. Åtgärderna ska redovisas till Skolverket vilket framgår av Skolverkets beslut. Skolverket följer också upp effekterna av inspektionen vid nästkommande inspektion.

Denna skriftliga rapport kompletteras med muntlig återrapportering av de ansvariga inspektörerna.

### Underlag

Underlaget för inspektörernas bedömning är dels dokument från kommunen och Dikanäs skola, Latikbergs skola och Nästansjö skola, dels den information som samlats in under besöket. Även annan information om kommunen och skolorna från Skolverkets nationella uppföljningssystem, eller som finns publicerad på annat sätt, har använts.

I Dikanäs skola, Latikbergs skola och Nästansjö skola intervjuades rektorn, lärare och elever. Ett slumpmässigt urval av föräldrar till barn vid skolorna besvarade en enkät om förhållandena på deras barns skola. Inspektörerna besökte även lektioner. Även andra iakttagelser i skolmiljön och studier av dokument som finns vid skolorna utgör underlag för bedömningen.

Rektorn har tagit del av och givits möjlighet att lämna synpunkter på sakuppgifter i rapporten.

### Beskrivning av skolorna

| <b>Dikanäs skola</b> | <b>Antal elever</b> |
|----------------------|---------------------|
| Förskoleklass        | 2                   |
| Grundskola           | 29                  |

| <b>Latikberg skola</b> | <b>Antal elever</b> |
|------------------------|---------------------|
| Förskoleklass          | 6                   |
| Grundskola             | 23                  |

| <b>Nästansjö skola</b> | <b>Antal elever</b> |
|------------------------|---------------------|
| Förskoleklass          | 4                   |
| Grundskola             | 20                  |

Källa: Vilhelmina kommun

Dikanäs skola ligger i byn med samma namn cirka 10 mil från Vilhelmina tätort. Skolbyggnaden ligger vackert belägen och är ombyggd i omgångar för att bättre anpassas till verksamheten. Lokaler för träslöjd finns i skolan. I en angränsande byggnad finns idrottshall och utrymmen för musik och textilslöjd. Här har även skolsköterskan sitt rum. Skolgården erbjuder möjligheter till lek och spel. Den pedagogiska personalen omfattas av sex lärartjänster. Verksamheten är organiserad i tre årskursblandade klasser, förskoleklass–årskurs 2, årskurs 3–5 samt årskurs 6–9. En av lärarna har ansvar för samordning vid skolan och är rektorns kontaktperson. Ytterligare en lärare har ekonomiansvar vid skolan.

I Latikberg, som ligger cirka 2,5 mil från Vilhelmina har skolan en central roll i byn, inte bara geografiskt. Skolbyggnaden erbjuder goda utrymmen för verksamheten med sal för idrott, slöjdsalar och matsal i skolan. Skolgården är anpassad för såväl undervisning som rastaktiviteter. Den pedagogiska personalen omfattas av tre och en halv lärartjänst. Verksamheten är organiserad i en förskoleklass och två årskursblandade klasser, årskurs 1–3 samt årskurs 4–6. En av lärarna har ansvar för samordning och är rektorns kontaktperson.

Nästansjö skola ligger i byn Nästansjö cirka 2,5 mil utanför Vilhelmina tätort. Skolgården erbjuder goda möjligheter till rastaktiviteter och inramas av skolbyggnad och idrottshall som ligger i vinkel. Skolans lokaler är anpassade för den verksamhet som bedrivs. Den pedagogiska personalen omfattas av tre lärartjänster. Verksamheten är organiserad i en förskoleklass och två årskursblandade klasser, årskurs 1 tillsammans med årskurs 3 samt årskurs 4–6. En av lärarna har ansvar för samordning och är rektorns kontaktperson.

### Helhetsbedömning

Inspektörerna bedömer att det råder mestadels en god stämning vid Dikanäs, Nästansjö och Latikberg skolor och de flesta elever och föräldrar är nöjda med verksamheten på sin skola. Inom rektorsområdet finns överlag goda resurser i form av

kompetenta och erfarna lärare, funktionella lokaler och små elevgrupper. De tre skolorna har således goda förutsättningar att genomföra förbättringsinsatser.

Inspektörerna bedömer att skolorna måste se till att elevens val och ämnet teknik genomförs enligt förordningen. Även skolornas systematiska kvalitetsarbete och resultatuppföljning i samtliga ämnen är enligt inspektörerna angelägna utvecklingsområden. Undervisningen bör också på ett tydligare sätt kopplas till de nationella målen i läroplan och kursplaner.

Inspektionen visar att rektorn behöver bli mer förtrogen med den dagliga verksamheten för att kunna utveckla styrning och ledning. I kvalitetsarbetet ska resultaten i de olika verksamheterna följas upp, sammanställas och redovisas i skolornas årliga kvalitetsredovisningar. Där ska även en analys av resultaten framgå, liksom de åtgärder som man planerar att vidta. Skolorna har inte upprättat egna kvalitetsredovisningar.

### **Brister som måste åtgärdas**

Inspektörerna bedömer att nedan angivna brister snarast måste åtgärdas. Bristerna gäller alla tre skolor om inget annat anges.

- Elevernas kunskapsutveckling följs inte upp och utvärderas i samtliga ämnen (avsnitt 2.7 läroplanen för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet).
- Skolorna genomför inte en systematisk uppföljning och utvärdering av elevernas kunskapsresultat i förhållande till de nationella målen i årskurs 5 i samtliga ämnen (2 kap. 6 § grundskoleförordningen samt avsnitt 2.8 i läroplanen för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet).
- Dikanäs skola genomför inte en systematisk uppföljning och utvärdering av elevernas kunskapsresultat i förhållande till de nationella målen i årskurs 9 i samtliga ämnen (2 kap. 6 § grundskoleförordningen samt avsnitt 1, 2.2 och 2.8 läroplanen för det obligatoriska skolväsendet).
- Teknik genomförs inte i sådan omfattning att eleverna har möjlighet att nå målen för ämnet i årskurs 5 (2 kap. 6 § grundskoleförordningen).
- Elevens val erbjuds inte enligt förordningen (2 kap. 19 – 20 §§ grundskoleförordningen).
- Skolorna har inte kvalitetsredovisningar som motsvarar förordningens krav (1 – 4 §§ förordningen om kvalitetsredovisning inom skolväsendet m.m.).

### **Områden som är i behov av förbättringsinsatser**

Det finns enligt inspektörernas bedömning behov av förbättringsinsatser inom följande områden. Förbättringsinsatserna gäller alla tre skolor om inget annat anges:

- De individuella utvecklingsplanernas utformning och innehåll bör förbättras.

4 (16)

- Innehållet i undervisningen, arbetssätten och arbetsformerna bör i högre grad motsvara det som uttrycks i läroplanens och kursplanernas mål.
- Dikanäs och Nästansjö skolor bör förbättra elevernas möjligheter till delaktighet, inflytande och ansvarstagande för det egna lärandet.
- Dikanäs skola bör utveckla samverkan mellan verksamheterna i de lägre och högre årskurserna.
- Samverkan mellan skola och förskola bör utvecklas.
- Rektorn bör se över rutinerna kring hur behov av särskilt stöd utreds, hur stödet genomförs samt hur åtgärderna följs upp och utvärderas.
- Utformningen av åtgärdsprogrammen bör förbättras.
- Nästansjö skola bör i högre grad använda informationsteknik som en del i arbetet att nå målen.
- Kommunen bör aktivt verka för att all undervisning vid Dikanäs skola bedrivs av lärare med behörighet i ämnet.
- Rektorn bör förbättra sin förtrogenhet med den dagliga verksamheten vid skolorna.
- Rektorn bör utveckla sin roll som pedagogisk ledare.

## Bedömningar

Nedan redovisas inspektionens bedömningar utifrån en fyrgradig kvalitetsskala enligt följande:

- *Mycket god* kvalitet innebär att styrdokumentens mål och krav *väl* uppfylls.
- *God* kvalitet innebär att styrdokumentens mål och krav i *huvudsak* uppfylls.
- *Mindre god* kvalitet innebär att styrdokumentens mål och krav endast *delvis* uppfylls.
- *Ej godtagbar* kvalitet innebar en *avsevärd avvikelse* från styrdokumentens mål och krav.

### 1 KUNSKAPER

Inom detta granskningsområde behandlas skolans kunskapsresultat och arbetet för att varje elev ska nå de nationella målen för lärandet uttryckta i läroplan och kursplaner. Vidare granskas vilka förutsättningar skolan ger för att eleverna ska nå målen.

#### 1.1 Kunskapsresultat

Inom detta bedömningsområde har granskats:

- om eleverna tillägnar sig kunskaper i enlighet med läroplanens och kursplanernas mål.

**Kommentar:**

Vid Dikanäs, Latikberg och Nästansjö skolor genomförs de nationella ämnesproven i årskurs 5 och resultaten visar att alla elever når målen för respektive ämne i årskurs 5. För årskurs 2 redovisas lärarnas bedömning av elevernas måluppfyllelse i svenska och matematik utifrån kommunala mål. Resultaten visar att alla elever i Latikberg och Nästansjö skolor klarar målen eller är på väg att nå målen. För Dikanäs finns ingen uppgift om resultaten i årskurs 2.

Vid Dikanäs skola genomförs de nationella ämnesproven i årskurs 9. Resultaten för de senaste åren visar god måluppfyllelse för alla tre ämnena i årskurs 9. En jämförelse visar att resultaten på de nationella ämnesproven i årskurs 9 stämmer överens med slutbetyget i samma ämnen.

## 1.2 Uppföljning och kommunikation av kunskapsresultat

Inom detta bedömningsområde har granskats:

- om lärarna fortlöpande följer upp resultaten så att undervisningsmål och metoder ständigt kan prövas och utvecklas i förhållande till styrdokumentens krav,
- om kunskapsresultaten följs upp i alla ämnen,
- om kunskapsresultaten följs upp regelbundet under hela skoltiden,
- om utvecklingssamtal genomförs om hur elevens kunskapsutveckling och sociala utveckling bäst kan stödjas,
- om en framåtsyftande individuell utvecklingsplan upprättas i samband med utvecklingssamtalen.

**Bedömning av området Uppföljning och kommunikation av kunskapsresultat:**

| Ej godtagbar kvalitet | Mindre god kvalitet | God kvalitet | Mycket god kvalitet |
|-----------------------|---------------------|--------------|---------------------|
|                       | X                   |              |                     |

**Motivering:**

Lärarna genomför utvecklingssamtal om hur elevens kunskapsutveckling och sociala utveckling bäst kan stödjas. I samband med utvecklingssamtalet upprättas för varje elev en individuell utvecklingsplan. Bedömningen är att området uppföljning och kommunikation av kunskapsresultat håller mindre god kvalitet. Skolorna har få elever och resultatredovisningen ger inget underlag för analyser av resultatutvecklingen på grupp-nivå. Däremot är det viktigt att skolorna följer och utvärderar elevernas individuella kunskapsutveckling för att så tidigt som möjligt kunna sätta in rätt stödåtgärder för ökad måluppfyllelse. Det är också viktigt att skolorna följer upp resultaten med hjälp av jämförelser med kommunens övriga skolor och utifrån hur eleverna klarar sig i gymnasieskolan. Inom bedömningsområdet finns behov av följande förbättringsinsatser:

**Uppföljning av alla ämnen**

I läroplanen framgår att skolans verksamhet måste utvecklas så att den svarar mot uppställda mål. En av förutsättningarna för detta arbete är att elevernas kunskapsutveckling följs upp och utvärderas av lärarna. Lärarna för de yngre eleverna i Dikanäs, Latikberg och Nästansjö skolor följer upp ämnena svenska, engelska och matematik. I samband med utvecklingssamtalen i årskurs 1–5 görs även en viss avstämning av hur eleverna ligger till i övriga ämnen. Någon systematisk uppföljning av elevernas kunskapsutveckling görs inte. Skolorna gör inte heller en systematisk uppföljning och utvärdering av elevernas kunskapsresultat i förhållande till de nationella målen i årskurs 5 i samtliga ämnen. Vid Dikanäs skola genomförs inte någon systematisk utvärdering av kunskapsresultaten i årskurs 9. Därmed saknar skolorna ett viktigt verktyg för att få en bild av elevernas kunskapsutveckling och kunskapsresultat i förhållande till de nationella målen. Detta begränsar möjligheterna att ständigt pröva och utveckla undervisningsmål och metoder. Dessutom saknas ett viktigt underlag för bedömning och utvärdering av stödsatser. Inspektörerna bedömer därför att skolorna måste förbättra sitt arbete med att följa upp och dokumentera elevernas kunskapsutveckling samt även bättre följa upp och utvärdera de samlade kunskapsresultaten i årskurserna 5 och 9.

**Individuella utvecklingsplaner**

Vid utvecklingssamtalen ska läraren i en framåtsyftande individuell utvecklingsplan skriftligt sammanfatta vilka insatser som behövs för att eleven ska nå målen för utbildningen och i övrigt utvecklas så långt som möjligt inom ramen för läroplanen och kursplanerna.

Individuella utvecklingsplaner finns utarbetade för eleverna vid skolorna. Vid skolorna pågår ett utvecklingsarbete kring utformningen av dessa. Kvaliteten varierar dock både vad gäller utformning och innehåll. De planer som inspektörerna tagit del av innehåller i huvudsak en lägesbeskrivning. Mål att uppnå utgår inte tydligt från strävansmålen i styrdokumentet och är heller inte konkreta. Insatser som skolan ska vidta för att eleven ska utvecklas mot målen bör beskrivas tydligare. Inspektörerna bedömer att skolorna bör utveckla de individuella utvecklingsplanerna så att de blir ett stöd för elevernas kunskapsutveckling. För stöd i utarbetandet av individuella utvecklingsplaner se Skolverkets allmänna råd (SKOLFS 2006:10).

**1.3 Bedömning och betygssättning**

Inom detta bedömningsområde har granskats:

- om lärarna gör en allsidig bedömning av elevernas kunskaper,
- om lärarna använder resultaten från de nationella ämnesproven för att bedöma elevers kunskapsutveckling och som stöd för betygssättning,
- om lärarna vid bedömning och betygssättning utgår från de nationella målen i kursplanerna och från betygsriterierna,
- om lärarna vid betygssättningen utnyttjar all tillgänglig information om elevens kunskaper i förhållande till kraven i kursplanerna,
- om betyg sätts enligt författningarnas krav,

- om betygskatalog förs enligt bestämmelserna.

**Bedömning av området Bedömning och betygssättning:**

| Ej godtagbar kvalitet | Mindre god kvalitet | God kvalitet | Mycket god kvalitet |
|-----------------------|---------------------|--------------|---------------------|
|                       |                     | X            |                     |

**Motivering:**

Den sammanfattande bedömningen är att området bedömning och betygssättning håller god kvalitet. Lärarna vid skolorna gör en allsidig bedömning av elevernas kunskaper och använder resultaten från de nationella ämnesproven för att bedöma elevers kunskapsutveckling. Ämnesproven utgör även viktigt underlag för betygssättande lärare vid Dikanäs skola. Betyg sätts i enligt författningarnas krav och betygskatalog förs i enlighet med bestämmelserna.

## 1.4 Genomförande av utbildningen

**Inom detta bedömningsområde har granskats:**

- om läroplanens och kursplanernas mål att sträva mot anger inriktningen för skolans utbildning,
- om organisation och arbetssätt ger utrymme för olika kunskapsformer,
- om eleverna ges möjlighet till inflytande och ansvarstagande över det egna lärandet,
- om eleverna ges kunskap om demokratins principer och utvecklar sin förmåga att arbeta i demokratiska former,
- om undervisningen är allsidig och saklig,
- om de som arbetar i skolan samverkar för att göra skolan till en god miljö för utveckling och lärande,
- om skolan samverkar med arbetslivet och närsamhället,
- om arbetet i förskoleklassen stimulerar varje barns utveckling och lärande och ligger till grund till fortsatt skolgång.

**Bedömning av området Genomförande av utbildningen:**

| Ej godtagbar kvalitet | Mindre god kvalitet | God kvalitet | Mycket god kvalitet |
|-----------------------|---------------------|--------------|---------------------|
|                       | X                   |              |                     |

**Motivering:**

Inspektörerna bedömer att förskoleklassens verksamhet vid alla tre skolorna i huvudsak planeras och genomförs utifrån läroplanens intentioner och ger eleverna förutsättningar att utvecklas i den riktning som målen för skolformen anger. Vid skolan i Dikanäs integreras verksamheten i förskoleklass med undervisningen för elever i årskurserna 1–3. Det blir här extra viktigt att aktivt verka för att hitta former för förskoleklassens speciella pedagogik och verksamhet. I de övriga två skolorna bedrivs förskoleklassens verksamhet separat i egen grupp.

Undervisningen vid Latikberg skola ger en rad exempel där organisation och arbetssätt ger utrymme för olika kunskapsformer. Eleverna ges goda möjligheter att utveckla sin förmåga att kritiskt granska fakta och förhållanden i samhället och att se konsekvenser av olika alternativ. Elever får vid Latikberg skola, i takt med stigande ålder och mognad, ett ökat ansvar och inflytande över sin utbildning. Samverkan mellan förskoleklass och skola fungerar väl.

Vid Dikanäs skola hålls regelbundna skolråd där såväl elever som föräldrar deltar. Nästansjö skola genomför klassråd och vid Latikberg skola anordnas skolträffar regelbundet och vid speciella händelser.

Inspektörerna bedömer att området genomförande av utbildningen i övrigt är av mindre god kvalitet. Inom bedömningsområdet finns behov av följande förbättringsinsatser:

**Utbildningens inriktning**

Enligt läroplanen ska mål att sträva mot ange inriktningen på skolans arbete. Vid inspektionen framkommer stor variation i detta avseende mellan lärare och ämnen. Det finns en tendens att läroböckernas planering och innehåll liksom även lärarnas undervisningstradition får styra undervisningen mer än läroplan och kursplaner. På elevernas scheman förekommer begreppet ”OÄ”, en beteckning på ett ämnesblock som försvann när 1994 års läroplan infördes. I nu gällande kursplaner finns mål att uppnå och sträva mot för respektive ämne inom ämnesblocket. Dessa mål ska ange inriktningen på skolans arbete. Inspektörerna bedömer att skolan bör arbeta för att innehållet i undervisningen, arbetssätten och arbetsformerna tydligare kopplas till det som uttrycks i läroplanens och kursplanernas mål.

**Inflytande och ansvarstagande för egna lärandet**

I läroplanen uttrycks att läraren ska se till att alla elever får ett reellt inflytande över arbetssätt, arbetsformer och undervisningens innehåll. För att elever ska kunna ha ett verkligt inflytande i undervisningen krävs att målen blir tydliga och kända för eleverna. Mål att sträva mot används för att ange inriktningen på skolans arbete. Vid Dikanäs skola har lärarna sammanställt ämnesmatriser utifrån mål att sträva mot. Elever och föräldrar har dock liten kännedom om målen. Vid Latikberg skola finns en rad goda exempel på undervisningstillfällen där eleverna i stor utsträckning är delaktiga i planering och utvärdering av den dagliga undervisningen. Vid Dikanäs och Nästansjö skolor visar dock verksamheten få sådana exempel. Inspektörerna bedömer att Dikanäs och Nästansjö skolor bör förbättra elevernas möjligheter till delaktighet, inflytande och ansvarstagande för det egna lärandet.

**Samverkan inom skolan**

Enligt läroplanen ska lärarna samverka med andra lärare i arbetet för att nå utbildningsmålen. Samarbetsformer mellan förskoleklass, skola och fritidshem ska utvecklas för att berika varje elevs mångsidiga utveckling och lärande.

Inspektionen visar på liten samverkan mellan lärare i de lägre och högre årskurserna vid Dikanäs skola. Det finns en tydlig uppdelning mellan de lägre årskurserna och årskurserna 6–9, en uppdelning som är väl känd och beskrivs av såväl lärare, elever som av rektorn. Inspektörerna bedömer att skolan bör utveckla samverkan mellan verksamheterna i de lägre och högre årskurserna vid skolan.

Inspektionen visar att det inte förekommer något samarbete mellan skola och förskola. Läroplanen anger att för att stödja elevernas utveckling och lärande i ett långsiktigt perspektiv ska skolan också sträva efter att nå ett förtroendefullt samarbete med förskolan. Inspektörerna bedömer att detta samarbete bör utvecklas vid alla tre skolorna.

**1.5 Anpassning av verksamheten till elevernas behov**

Inom detta bedömningsområde har granskats:

- om undervisningen anpassas till varje elevs behov, förutsättningar, erfarenheter och tänkande,
- om särskilt stöd ges till barn och elever som har svårigheter i skolarbetet,
- om det vid behov av särskilda stödåtgärder alltid utarbetas åtgärdsprogram som uppfyller författningarnas krav.

**Bedömning av området Anpassning av verksamheten till elevernas behov:**

| Ej godtagbar kvalitet | Mindre god kvalitet | God kvalitet | Mycket god kvalitet |
|-----------------------|---------------------|--------------|---------------------|
|                       | X                   |              |                     |

**Motivering:**

Små undervisningsgrupper ger skolorna förhållandevis goda förutsättningar att anpassa undervisningen till varje elevs förutsättningar och behov. Inspektörerna bedömer dock att området anpassning av verksamheten till elevernas behov är av mindre god kvalitet. Åtgärder måste vidtas avseende:

**Särskilt stöd**

Skolan har ett särskilt ansvar för de elever som av olika anledningar har svårigheter att nå målen för utbildningen. I grundskoleförordningen föreskrivs att om det genom uppgifter från skolans personal, en elev, elevens vårdnadshavare eller på annat sätt framkommer att eleven kan ha behov av särskilda stödåtgärder, ska rektorn se till att behovet utreds.

Vid skolorna ges stöd främst i ämnena svenska, matematik och engelska. Skolorna har ingen specialpedagog och ansvaret för utformning av stödinsatserna vilar i hu-

vudsak på lärarna. Skolorna har dock tillgång till ett specialteam som verkar inom rektorsområdet och som kan medverka i utredning av stödbehov, utformning och utvärdering av stödinsatser. I intervjuer framkommer att det ibland uppstår problem i kontakterna med specialteamet, vilket leder till att kontinuiteten i detta arbete försvåras. Intervjuer visar att lärarna inte alltid får hjälp av skolledning eller specialteam i sitt arbete med elever i behov av särskilt stöd. Det är inte heller tydligt hur skolorna följer upp och utvärderar arbetet med särskilt stöd. Inspektörerna gör bedömningen att rektorn bör se över rutinerna kring hur behov av särskilt stöd utreds, hur stödet genomförs samt hur åtgärderna följs upp och utvärderas.

### **Åtgärdsprogram**

I grundskoleförordningen framgår att om utredningen om stödbehov visar att eleven behöver särskilt stöd, ska rektorn se till att ett åtgärdsprogram utarbetas. Av programmet ska det framgå vilka behoven är, hur de ska tillgodoses samt hur åtgärderna ska följas upp och utvärderas. Eleven och elevens vårdnadshavare ska ges möjlighet att delta när åtgärdsprogrammet utarbetas.

Vid Nästansjö skola finns enligt rektorn inga elever i behov av särskilt stöd och således finns inga utarbetade åtgärdsprogram. I de åtgärdsprogram som inspektörerna tagit del av i Latikberg och Dikanäs skolor framgår vilka mål och delmål som satts upp tillsammans med elev och elevens vårdnadshavare, vilka åtgärder som ska genomföras samt när åtgärdsprogrammet ska följas upp. Dock framgår inte vem som ansvarar för respektive åtgärd och inte heller hur åtgärdsprogrammet ska följas upp och utvärderas. Inspektörerna bedömer att utformningen av åtgärdsprogrammen bör förbättras samt att rektorn bör ta ett tydligare ansvar för arbetet med utredning av särskilt stöd och utformning av åtgärdsprogram. Mer att läsa om arbetet med åtgärdsprogram finns i Skolverkets allmänna råd (SKOLFS 2008:25).

## **2 NORMER OCH VÄRDEN**

Inom detta granskningsområde behandlas skolans arbete för att påverka och stimulera eleverna att omfatta vårt samhälles gemensamma värderingar och låta dessa komma till uttryck i vardaglig handling.

### **2.1 Normer och värden i studiemiljö och samvaro**

Inom detta bedömningsområde har granskats:

- om skolan utgör en trygg miljö,
- om skolan har en studiemiljö som är inriktad på lärande och ger stöd åt att utveckla kunskaper,
- om skolan/lärarna bedriver ett aktivt värdegrundsarbete,
- om skolan har ordningsregler som är utarbetade i samverkan med personal, elever och företrädare för elevernas vårdnadshavare,
- om skolan har upprättat en likabehandlingsplan i enlighet med författningarna och dess mål och åtgärder är synliga i det dagliga arbetet.

**Bedömning av området Normer och värden i studiemiljö och samvaro:**

| Ej godtagbar kvalitet | Mindre god kvalitet | God kvalitet | Mycket god kvalitet |
|-----------------------|---------------------|--------------|---------------------|
|                       |                     | X            |                     |

**Motivering:**

Det är inspektörernas bedömning att skolorna överlag erbjuder elever och personal en trygg och trivsamt arbetsmiljö inriktad på lärande. Skolorna har ordningsregler som är utarbetade i samverkan med personal och elever. Skolorna är små, eleverna jobbar nära varandra, är kända och sedda av sina lärare. Eleverna har en positiv attityd till skolan och visar gott bemötande. Strategin att agera direkt vid incidenter är tydlig vid alla tre skolorna och den uppfattningen delas av lärare, elever och rektorn. Inspektörerna vill framhålla vikten av att rektorn tar ett tydligt ansvar för arbetet med att uppmärksamma och i samråd med skolpersonalen vidta nödvändiga åtgärder för att förebygga och motverka alla former av kränkande behandling. Sammantaget bedömer inspektörerna att området normer i studiemiljö och samvaro är av god kvalitet. Inom bedömningsområdet finns ändå behov av följande förbättringsinsats:

**Likabehandling**

Enligt lagen om förbud mot diskriminering och annan kränkande behandling ska varje skola upprätta en likabehandlingsplan. Skolorna har en likabehandlingsplan som innehåller mål för skolornas förebyggande arbete, definitioner av begrepp, ansvarsområden och rutiner, beskrivning av förebyggande insatser samt en beskrivning av åtgärder vid fall av kränkning och mobbning. Likabehandlingsplanen saknar dock en tydlig anpassning till varje verksamhet vid respektive skola utifrån en kartläggning och analys av de behov respektive skola har. Planen beskriver inte heller de insatser som ska påbörjas och genomföras under det kommande året för att sträva mot uppsatta mål och visioner. Hur det kontinuerliga arbetet utifrån likabehandlingsplanen följs upp och utvärderas framgår inte heller. Inspektörerna vill även uppmärksamma skolan på att planen ska upprättas, följas upp och ses över under medverkan av elever. Ett arbetet som ska anpassas till elevernas ålder och mognad. Med avseende på detta bedömer inspektörerna att likabehandlingsplanen vid Dikanäs, Latikberg och Nästansjö skolor inte motsvarar lagens krav. Mer att läsa om utformning och innehåll i likabehandlingsplaner finns i Skolverkets allmänna råd för arbetet med att främja likabehandling (SKOLFS 2007:07).

**3 LEDNING OCH KVALITETSARBETE**

Inom detta granskningsområde behandlas tillgång till utbildning samt verksamhetens ledning och personal och hur skolan följer de nationella bestämmelserna som omfattar dessa grupper. Inspektionen granskar dessutom rektors och personalens ansvarstagande för skolans målinriktning och myndighetsutövning samt hur skolans kvalitetsarbete fungerar för att säkra och förbättra kvaliteten i utbildningen.

### 3.1 Tillgång till likvärdig utbildning

Inom detta bedömningsområde har granskats:

- om skolan tar emot elever enligt bestämmelserna,
- om varje elev erbjuds det garanterade antalet undervisningstimmar,
- om skolan erbjuder eleverna valmöjligheter i enlighet med författningarna,
- om skolan erbjuder eleverna studie- och yrkesorientering,
- om eleverna har tillgång till nödvändig utrustning och ändamålsenliga lokaler,
- om utbildningen är avgiftsfri för alla elever med undantag av enstaka inslag som kan föranleda obetydlig kostnad,
- om verksamheten i förskoleklassen omfattar minst 15 timmar i veckan eller 525 timmar om året.

**Bedömning av området Tillgång till likvärdig utbildning:**

| Ej godtagbar kvalitet | Mindre god kvalitet | God kvalitet | Mycket god kvalitet |
|-----------------------|---------------------|--------------|---------------------|
|                       | X                   |              |                     |

#### Motivering:

Eleverna vid Dikanäs, Latikberg och Nästansjö skolor har överlag god tillgång till utbildning. Eleverna har tillgång till idrottshall och lokaler för slöjd och musik. Vid Dikanäs skola bedrivs undervisning i såväl nord- som sydsamiska. Skolorna tar emot elever enligt bestämmelserna och verksamheten i förskoleklassen omfattar minst 15 timmar per vecka. Behov finns av följande förbättringsinsatser:

#### Utrustning och lokaler

Enligt grundskoleförordningen ska skolan ha utrustning som behövs för en tidsenlig utbildning. Latikberg skola har en mycket god tillgång till datorer och dessa används också som en naturlig del i undervisningen. Vid Nästansjö skola finns datorer men vid inspektionsbesöket framkommer att de används i begränsad omfattning. Inspektörerna bedömer att lärarna vid Nästansjö skola i högre grad bör använda informationsteknik som en del i arbetet att nå målen.

#### Garanterad undervisningstid

I grundskolans kursplan anges mål som eleven ska ha uppnått i slutet av det femte skolåret för ämnet teknik. Eleverna vid skolorna har inte undervisning i ämnet teknik i sådan omfattning att de har möjlighet att nå målen för ämnet i årskurs 5. Inspektörerna bedömer att detta måste åtgärdas. Elevernas scheman utgörs till stor del av så kallade arbetspass. Lärarna informerar varje dag, eller veckovis, vad undervisningen ska innehålla och vad eleverna ska göra. Eleverna får också möjlighet att träna på områden utifrån sina egna behov. Inspektörerna vill understryka att sådana arbetssätt kräver en kontinuerlig uppföljning av elevernas kunskapsutveckling och tydlig utvärdering i relation till kursplanernas mål. Det ställer också krav på

en noggrann uppföljning så att eleverna får den undervisningstid de är garanterade under sin grundskoletid.

### **Valmöjligheter**

I elevens val ska eleverna, enligt grundskoleförordningen, erbjudas ett allsidigt urval av ämnen. Undervisningen ska syfta till att fördjupa och bredda elevernas kunskaper i ett eller flera ämnen för att öka elevernas motivation för studier.

Dikanäs och Nästansjö skola erbjuder elevens val i ämnena svenska, engelska och matematik i form av stödundervisning och för att elever som ligger efter ska kunna arbeta ikapp. Vid Latikberg skola erbjuds elevens val i form av temaveckor och det är oklart om eleverna verkligen gör ett val och om de erbjuds ett allsidigt urval av ämnen inom ramen för kursplanerna. Inspektörerna bedömer att skolorna inte genomför elevens val enligt förordningen, vilket måste åtgärdas.

## **3.2 Personalens utbildning och kompetensutveckling**

**Inom detta bedömningsområde har granskats:**

- om skolans pedagogiska personal har utbildning för den undervisning de i huvudsak bedriver,
- om skolans pedagogiska personal har nödvändiga insikter i de föreskrifter som styr utbildningen,
- om skolans pedagogiska personal får den kompetensutveckling som de behöver för att kunna utföra sina arbetsuppgifter på ett professionellt sätt,
- om rektor genom utbildning och erfarenhet har förvärvat pedagogisk insikt.

**Bedömning av området Personalens utbildning och kompetensutveckling:**

| <b>Ej godtagbar kvalitet</b> | <b>Mindre god kvalitet</b> | <b>God kvalitet</b> | <b>Mycket god kvalitet</b> |
|------------------------------|----------------------------|---------------------|----------------------------|
|                              |                            | <b>X</b>            |                            |

### **Motivering:**

Skolornas lärare har pedagogisk utbildning och i huvudsak undervisar lärarna i de ämnen de har utbildning för. Långa avstånd begränsar möjligheten att kunna nyttja den fortbildning som erbjuds. Rektorn, som har arbetat många år som skolledare, har genomgått den statliga rektorsutbildningen. Inspektörerna bedömer att området personalens utbildning och kompetens är av god kvalitet. Inom bedömningsområdet finns dock behov av följande förbättringsinsats:

### **Personalens utbildning**

En kommun är skyldig att för undervisningen använda lärare som har en utbildning avsedd för den undervisning de i huvudsak ska bedriva. Undantag får göras endast om personer med sådan utbildning inte finns att tillgå eller det finns något annat särskilt skäl med hänsyn till eleverna.

Dikanäs skola var en 1–6 skola som successivt utökats till en F–9 skola. Vid skolan

bedrivs stora delar av undervisningen i årskurserna 7–9 av lärare utan utbildning för de ämnen de undervisar i. Detta på grund av att personer med sådan utbildning inte finns tillgänglig. Inspektörerna bedömer att kommunen aktivt bör verka för att all undervisning bedrivs av lärare med behörighet i ämnet.

### 3.3 Rektors ansvar

Inom detta bedömningsområde har granskats:

- om rektor håller sig förtrogen med det dagliga arbetet,
- om rektor som pedagogisk ledare tar det övergripande ansvaret för att verksamheten inriktas på att nå de nationella målen,
- om rektorn tar ansvar för att skolans resultat följs upp och utvärderas i förhållande till de nationella målen,
- om rektorn fattar beslut enligt bestämmelserna.
- om lagen om registerkontroll av personal inom förskoleverksamhet, skola och skolbarnsomsorg följs.

**Bedömning av området Rektors ansvar:**

| Ej godtagbar kvalitet | Mindre god kvalitet | God kvalitet | Mycket god kvalitet |
|-----------------------|---------------------|--------------|---------------------|
|                       | X                   |              |                     |

#### Motivering:

Rektorn för Dikanäs, Latikberg och Nästansjö skolor har sitt kontor i Vilhelmina och är även rektor för särskoleverksamheten i kommunen. Vid respektive skola finns en kontaktperson med ansvar för det praktiska ledningsarbetet vid skolan. Inspektörerna bedömer att området Rektors ansvar är av mindre god kvalitet. Med hänvisning till nedanstående punkter finns behov av följande förbättringsinsatser:

#### Rektors förtrogenhet

Enligt skollagen ska det finnas en rektor för ledningen av utbildningen i skolan. Rektorn ska hålla sig förtrogen med det dagliga arbetet i skolan och det åligger rektorn att särskilt verka för att utbildningen utvecklas. Rektorn besöker skolorna i genomsnitt en dag varannan vecka. Rektorns förtrogenhet med det dagliga arbetet vilar till stor del på telefon- och mailkontakter samt via den kontaktperson som finns vid respektive skola. Inspektörerna bedömer att rektorn bör förbättra sin förtrogenhet med den dagliga verksamheten vid skolorna.

#### Rektor som pedagogisk ledare

I läroplanen anges att rektorn har det övergripande ansvaret för att verksamheten inriktas på att nå de nationella målen och skollagen anger att det är rektorns ansvar att särskilt verka för att utbildningen utvecklas. Rektorn vid Dikanäs, Latikberg och Nästansjö skolor fattar beslut för verksamheten och leder arbetet i till exempel arbetsplatsträffar och elevvårdskonferenser. Dock sker ingen systematisk uppföljning

och utvärdering av resultaten vid skolorna. Detta tillsammans med den begränsade kontakt med den dagliga verksamheten vid skolorna bidrar till att viktiga delar saknas i det underlag som ett pedagogiskt ledarskap vilar på. Skolans uppdrag att främja lärande förutsätter också att rektorn leder och aktivt deltar i diskussioner på den enskilda skolan. Någon arena för pedagogiska diskussioner där all personal på skolorna deltar och som rektorn leder finns inte. Inspektörerna bedömer att rektorn bör utveckla sin roll som pedagogisk ledare.

#### **Rektorns ansvar för uppföljning och utvärdering av skolans resultat**

Rektorn har enligt läroplanen ansvar för att skolans resultat följs upp och utvärderas i förhållande till de nationella målen. Som tidigare nämnts genomförs ingen systematisk uppföljning av elevernas kunskapsutveckling i alla ämnen och det genomförs inte heller någon systematisk utvärdering av kunskapsresultaten i relation till kursplanernas mål i årskurs 5 och årskurs 9. Vid inspektionen framkommer även att uppföljningen av värdegrundsarbetet endast sker i begränsad omfattning. Inspektörerna bedömer att rektorn måste ta ansvar för att skolorna systematiskt följer upp och utvärderar värdegrundsarbetet och elevernas kunskapsresultat och kunskapsutveckling i förhållande till de nationella målen i samtliga ämnen.

### **3.4 Kvalitetsarbete**

#### **Inom detta bedömningsområde har granskats:**

- om skolan bedriver ett systematiskt kvalitetsarbete, det vill säga planerar, följer upp och utvärderar sin verksamhet samt tar tillvara resultaten och omsätter dessa i åtgärder, för att förbättra måluppfyllelsen,
- om kvalitetsarbetet dokumenteras i en kvalitetsredovisning som innehåller en bedömning av i vilken mån de nationella målen för utbildningen nåtts och en redogörelse för vilka åtgärder skolan avser att vidta för att öka måluppfyllelsen.

#### **Bedömning av området Kvalitetsarbete:**

| <b>Ej godtagbar kvalitet</b> | <b>Mindre god kvalitet</b> | <b>God kvalitet</b> | <b>Mycket god kvalitet</b> |
|------------------------------|----------------------------|---------------------|----------------------------|
| <b>X</b>                     |                            |                     |                            |

#### **Motivering:**

Det övergripande uppföljnings- och utvärderingsarbetet för verksamheten vid Dikanäs, Latikberg och Nästansjö skolor utgår från kommunens prioriterade målområden och redovisas i årsbokslut för respektive rektorsområde. Inspektörerna bedömer att området Kvalitetsarbete ej håller godtagbar kvalitet. Inom bedömningsområdet finns behov av följande förbättringsinsatser:

#### **Systematiskt kvalitetsarbete**

En skolas verksamhet ska svara mot uppställda mål. Som ett led i rektors resultatansvar och uppdrag att särskilt verka för att utbildningen utvecklas, ansvarar rektor för att skolans resultat följs upp och utvärderas systematiskt i förhållande till de nationella målen. För att en skola ska utvecklas måste den fortlöpande pröva sina

undervisningsmål och arbetsformer, utvärdera sina resultat och pröva nya metoder samt omsätta dessa i åtgärder för att förbättra måluppfyllelsen.

Skolorna följer och utvärderar elevernas kunskapsutveckling främst i svenska, engelska och matematik. Hur resultaten har påverkat undervisningens organisation, innehåll och arbetssätt är svårt att utläsa. Elever i behov av särskilt stöd följs på individnivå men en systematisk uppföljning och utvärdering för denna grupp elever saknas. Lärarna känner sin verksamhet och sina elever och diskussioner om skolans resultat och utvecklingsarbete pågår i viss utsträckning i personalgrupperna. Dock genomförs ingen sammanställning av skolornas resultat och därmed blir detta underlag inte synligt i kvalitetsarbetet eller i olika resultatredovisningar. En systematisk uppföljning och utvärdering av resultaten på skolnivå och över tid bör utvecklas så att relevanta åtgärder för ökad måluppfyllelse kan vidtas. Inspektörerna bedömer vidare att rektorn bör ta ett större ansvar för detta arbete.

### **Kvalitetsredovisning**

Den skriftliga kvalitetsredovisningen ska vara ett verktyg för att regelbundet stämma av hur långt verksamheten kommit i det löpande kvalitetsarbetet. Redovisningen syftar även till att ge information om verksamheten och dess måluppfyllelse. Varje skola och varje verksamhetsform ska årligen upprätta en kvalitetsredovisning. Elevernas vårdnadshavare ska ges möjlighet att delta i arbetet.

Verksamheten i Dikanäs, Latikberg och Nästansjö skolor redovisas i ett årsbokslut för respektive rektorsområde, en redovisning som inte uppfyller de krav som förordningen ställer på en kvalitetsredovisning. Inspektörerna bedömer att rektorn måste ta ansvar för att skolorna upprättar egna kvalitetsredovisningar. Mer att läsa om utformning och innehåll i kvalitetsredovisningar finns i Skolverkets allmänna råd (SKOLFS 2006:18) om kvalitetsredovisning.

2008-09-09 Umeå

Pär Axelsson

Pererik Hagberg